

چشم انداز درگیری‌های گاه و بیگاه باکو و ایروان و نگاه مینسک به آن

رویکرد سیاسی و امنیتی اتحادیه اروپا و گروه مینسک در قبال تنش‌های باکو و ایروان به گونه‌ای است که به سختی می‌توان آن را معادل بی طرفی و پرهیز از جانب‌گرایی قلمداد کرد.

به گزارش آران نیوز به نقل از خبرگزاری تسنیم، جمهوری آذربایجان و ارمنستان پس از جنگ اخیر قره باغ، تلاش کرده اند به توافقی که با میانجی‌گری روسیه امضا کردند، پایبند بمانند. اما ظاهراً هنوز هم درگیری‌های پراکنده مرزی به قوت خود باقی است و کشته شدن یک نظامی ارتش جمهوری آذربایجان در مرز کلبجر، تازه‌ترین نمونه از تنش‌های مرزی است.

یعقوبلی فرمان نام نظامی آذربایجانی است که به گلوله سربازان ارمنی کشته شده و متقابلاً ارمنستان هم اعلام کرده که 3 تن از نظامیان تحت امر دولت ایروان به گلوله سربازان آذربایجانی مجروح شده‌اند.

درگیری‌های متناوب مرزی بین نظامیان ارمنستان و جمهوری آذربایجان در شرایطی روی داده که جدیداً، رئیس شورای اتحادیه اروپا شارل میشل به کشورهای ارمنستان، آذربایجان و گرجستان سفر کرد، اما از آنجایی که گروه مینسک، فعالیت‌چندانی برای تثبیت آتش‌بس انجام نداده، مشکلات اصلی پابرجا هستند.

اتفاقات اخیر بین ارمنستان و جمهوری آذربایجان در شرایطی روی داده که الهام علی‌اف بعد از مدت‌ها، یکی از فرماندهان مهم را به عنوان رئیس ستاد کل نیروهای مسلح کشورش انتخاب کرده است.

این در حالی است که قبلاً این پست عملاً خالی بود. ژنرال صادق‌اف که به مدت 27 سال این پست را در اختیار داشت، کنار گذاشته شد و به مدت چند ماه، هدایت نظامیان، از سوی وزیر دفاع و خود علی‌اف صورت می‌گرفت. تا این که دیروز، ژنرال کریم‌ولی‌اف که قبلاً معاون وزیر دفاع بود و نقش مهمی در جنگ اخیر قره باغ ایفا کرده بود، به عنوان رئیس ستاد کل، معرفی شد.

جمهوری آذربایجان در جنگ قره باغ، به برتری و پیروزی دست یافت اما این پیروزی هزینه سنگینی داشت و چندین فرمانده رده بالا از جمله ژنرال پولاد هاشم‌اف جان خود را از دست دادند و مجموع جانب‌اختگان نظامی دو کشور، به رقمی نزدیک به 5 هزار نفر رسید.

گلایه‌های علی‌اف از اروپا

به باور مقامات جمهوری آذربایجان، رویکرد سیاسی و امنیتی اتحادیه اروپا و گروه مینسک در قبال تنش‌های باکو و ایروان به گونه‌ای است که به سختی می‌توان آن را معادل بی طرفی و پرهیز از جانب‌گرایی قلمداد کرد.

در چند ماه اخیر، انتقاد مقامات باکو از سیاست‌های تبعیض‌آمیز اتحادیه اروپا در قفقاز جنوبی ادامه پیدا کرده و دولت الهام علی‌اف، رفتار اتحادیه اروپا را به عنوان یک سیاست تبعیض‌آمیز غرب، مورد انتقاد قرار داده است.

الهام علی‌اف رئیس‌جمهوری آذربایجان از چند و چون اختصاص کمک‌های مالی اتحادیه اروپا به کشورهای منطقه قفقاز جنوبی انتقاد کرده و می‌گوید: «بر اساس اخبار آشکار، اتحادیه اروپا 2.6 میلیارد یورو به ارمنستان و 2.3 میلیارد به گرجستان کمک مالی داده اما فقط 150 میلیون دلار به جمهوری آذربایجان اختصاص داده است. این در حالی است که جمهوری آذربایجان بزرگترین کشور قفقاز جنوبی است و متحمل بیشترین آسیب از جنگ بوده و قاعدتاً باید کمک‌های بیشتری به باکو ارائه می‌شد».

البته مساله و مشکل علی‌اف و تیم او با اروپایی‌ها، فقط به خاطر پول و کمک مالی نیست و این مساله، ابعاد سیاسی مهمی هم دارد.

بخش مهمی از انتقادهای دولت باکو از اتحادیه اروپا، به خاطر حمایت‌های آشکار غرب از ارمنستان است. به تازگی، دولت جمهوری آذربایجان از قطعنامه پارلمان اروپا علیه این کشور انتقاد کرد و الهام علی‌اف در سفر به آغدام به منظور کنگ زنی طرح‌های بازسازی این شهر، اعلام کرد که مصوبه اخیر شورای اروپا بر پایه وقایع جعلی استوار است و کسی نمی‌تواند جمهوری آذربایجان را تحت فشار قرار دهد و باکو پس از این هم به تحکیم مرزهای ملی خود ادامه خواهد داد.

البته در مورد رویکردهای تبعیض‌آمیز اتحادیه اروپا در قبال جمهوری آذربایجان، اشاره به این دو موضوع نیز مهم است:

1. اگر چه اتحادیه اروپا همواره بر ضرورت پایبندی به ارزش‌هایی همچون دموکراسی، آزادی بیان و رفع تبعیض تاکید می‌کند، اما واضح است که مسیحی بودن ارمنستان و گرجستان و مسلمان بودن جمهوری آذربایجان، موضوعی است که در اتحادیه اروپا و کنگره و سنای آمریکا، مورد توجه طیف گسترده‌ای از سیاستمداران غربی قرار می‌گیرد.

2. یکی دیگر از مسائل ظریف این موضوع، تبعات رفاقت علی‌اف با پوتین و اردوغان است. به این معنی که آمریکا و اروپا، دل‌خوشی از مثلث پوتین و اردوغان و علی‌اف ندارند و معتقدند که این رفاقت، نه تنها در حوزه قفقاز و آسیای میانه، بلکه در بازار انرژی و معادلات صادرات گاز روسیه و خزر به اروپا، تبعاتی برای غربی‌ها دارد و رفاقت جمهوری آذربایجان با اصلی‌ترین دشمن آمریکا و اتحادیه اروپا مساله بی‌اهمیتی نیست.

کم‌کاری مینسک

شارل میشل رئیس‌شورای اروپا در جریان سفر اخیر خود به ایروان، حمایت از میانجیگری بین‌المللی برای کاهش اختلاف میان ارمنستان و آذربایجان را اعلام کرد و راه‌چاره را در برگزاری نشست‌هایی برای گفتگو با حضور میانجیگران بین‌المللی دانست.

شارل میشل همچنین تاکید کرد که اتحادیه اروپا گروه مینسک به ریاست مشترک آمریکا، روسیه و فرانسه را ترغیب می‌کند که به وظایف خود عمل کرده و برای حل و فصل اختلافات میان این دو کشور وارد میدان شوند.

شارل میشل همچنین بر اهمیت پایان دادن به تنش لفظی بین مقامات باکو و ایروان و هموارسازی استرداد اسرا تاکید کرد.

گروه مینسک در سال 1992 میلادی در جریان کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا (OSCE) تشکیل شد که حالا سازمان امنیت و همکاری اروپا (OSCE) نام گرفته و بر آن بود تا آذربایجان و ارمنستان را به مذاکره برای جستجوی یک راه حل صلح‌آمیز در موضوع قره باغ هدایت کند.

جنگ اخیر بین جمهوری آذربایجان و ارمنستان، آن هم در شرایطی که آمریکا عملاً در بحران سیاسی قرار گرفته بود و رابطه روشنی بین واشنگتن و اتحادیه اروپا وجود نداشت، زمینه قدرت نمایی روسیه را به وجود آورد و گروه مینسک، عملاً نتوانست کارکرد قدرتمندانه ای برای حل تنش بین ایروان و باکو ایفا کند.

حالا هم آمریکا و فرانسه، عملاً خود را از بازی بیرون کشیده اند و نمی خواهند با روسیه به طور مستقیم و بدون واسطه همکاری کنند. ضمن این که خود آمریکا و فرانسه نیز دچار تناقض ها و مشکلاتی در مورد آذربایجان و ارمنستان هستند. چرا که در هر دو کشور، هم لابی ارمنه قدرتمند است و آنان را تشویق می کند که از ارمنستان دفاع کنند، هم این که هر دو، معتقد به مدیریت آذربایجان برای دور نگه داشتن این کشور از روسیه هستند. بنابراین، بسیار طبیعی است که در چنین شرایطی، مینسک تکلیف خود را نداند و فضا به گونه ای باشد که قدرت اثرگذار روسیه در این بازی، به مراتب بیشتر از آمریکا و اتحادیه اروپا باشد.

در پایان می توان گفت، صلح و آتش بس بین جمهوری آذربایجان و ارمنستان، در سطح مشهودی، شکننده است و هنوز هم تکلیف بسیاری از مسائل مرزی و حقوقی و کانال های ارتباطی ترانزیتی روشن نشده است.

در نتیجه این دو کشور، برای رفع مشکلات خود و رسیدن به شرایط تثبیت شده، نیاز به رایزنی و گفتگوی مداوم دارند اما از آنجایی که قفقاز و آسیای میانه، عملاً به یکی از مهم ترین مبادین رقابت قدرت ها تبدیل شده، در نتیجه، صرفاً خواست و اراده سران ایروان و باکو برای رسیدن به صلح و ثبات کافی نیست.